

28. 3. 2012

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Možnosti smluvní limitace náhrady škody po novele obchodního zákoníku k 1.1.2012

Novelizace obchodního zákoníku provedená zákonem č. [351/2011](#) Sb., kterou někteří právníci optimisticky označili za poslední „technickou“ novelu obchodního zákoníku před velkou rekonstrukcí soukromého práva, přinesla několik významných a praxí již dlouho požadovaných změn. Jednou z těchto změn, nevelkou co do rozsahu novelizovaného textu, ale zásadní svým významem pro praxi, je novelizace ustanovení § 386 odst. 1 obchodního zákoníku („ObchZ“).

Před 1.1.2012 toto ustanovení kogentně (tedy bez možnosti vyloučit jeho aplikaci ve smlouvě) stanovilo, že nároku na náhradu škody se nelze vzdát před porušením povinnosti, z něhož může škoda vzniknout. Uvedený zákaz předchozího vzdání se nároku na náhradu škody platil pro škodu způsobenou porušením povinností z obchodního závazkového vztahu tj. smlouvy řídící se obchodním zákoníkem (§373 ObchZ) a dále i pro jiné porušení povinností stanovených obchodním zákoníkem (§757 ObchZ).

V praxi pak dříve panovala velká nejistota ohledně toho, zda jde o zákaz vzdání se nároku na náhradu škody pouze v úzkém smyslu a tedy nároku na náhradu škody jako celku se nelze vzdát, avšak je možno nárok na náhradu škody omezit (například stanovením maximální výše, vyloučením nároku na náhradu ušlého zisku, rozšířením liberačních důvodů apod).

Převážná část odborné veřejnosti, včetně renomovaných právních autorit, se přitom shodovala na tom, že právě takovýto výklad uvedeného ustanovení je teoreticky správný, a to zejména s ohledem na dispozitivní povahu (připouštějící možnost odchylného smluvního ujednání) převážné většiny zbývajících ustanovení obchodního zákoníku upravujících odpovědnost za škodu, včetně těch upravujících podmínky vzniku odpovědnosti za škodu, okolnosti vylučující odpovědnost a rozsah náhrady škody. Za významný argument ve prospěch tohoto výkladu byla pak považována tradiční přípustnost limitace náhrady škody na území Evropy i významný dopad, který tento institut má na ochotu a schopnost podnikatelů vstupovat do smluvních vztahů zejména v nových či tradičně rizikových oborech podnikání.

Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu v této oblasti se přitom zdála dávat postupně za pravdu tomuto výkladu, když bylo připuštěno například omezení nároku na náhradu škody v rozsahu výše nároku vůči pojišťovně pro určitá typizovaná ujednání ve smlouvách o nájmu motorových vozidel[1], či omezení odpovědnosti za škodu ujednáním o smluvní pokutě za porušení konkrétní smluvní povinnosti při současném omezení nároku na náhradu škody. Dále NS připustil i smluvní modifikaci rozsahu odpovědnosti za škodu (šlo nicméně o rozšíření rozsahu hrazené škody)[2] či nepřímé

omezení odpovědnosti za škodu rozšířením katalogu okolností vylučujících odpovědnost.[3]

Optimismus, který zavládl mezi odbornou veřejností po těchto rozhodnutích, nicméně zase uhasl po té, co Nejvyšší soud v roce 2008 vydal rozhodnutí, ve kterém možnost limitace odpovědnosti za škodu pro obchodní závazkové vztahy právě s odkazem na kogentní charakter § 386 odst 1 ObchZ zcela jasně vyloučil.[4] Šlo přitom o případ, kdy tato otázka nebyla pro rozhodnutí ve věci samé přímo relevantní, Nejvyšší soud se nicméně nad rámec jiných řešených otázek k tomuto problému v odůvodnění rozsudku vyslovil, a to způsobem nepřipouštějícím pochybnosti o jeho negativním postoji k možnosti limitace náhrady škody. Od vydání tohoto rozhodnutí tedy byla možnost smluvní limitace odpovědnosti za škodu vnímána jako velmi sporná a spíše nemožná.

Pozitivní změnu a ukončení panujících nejistot v této otázce tedy nyní přináší novelizované znění § 386 odst. 1 Obch Z, které nabylo účinnosti od 1.1.2012 a které stanoví, že **ve vztazích upravených obchodním zákoníkem se lze dohodou vzdát práva na náhradu škody či toto právo omezit i před porušením povinnosti, z něhož může škoda vzniknout. Před porušením povinnosti, z něhož může škoda vzniknout, se však nelze vzdát práva na náhradu škody způsobené úmyslně ani toto právo omezit.**

Ustanovení je velmi široce a liberálně formulované a přináší nejrůznější možnosti modifikace odpovědnosti za škodu. Výslovně zmíněným limitem je přitom jen nemožnost omezení nebo vyloučení odpovědnosti za škodu způsobenou úmyslně. Vedle toho se nepochybně i nadále uplatní obecný korektiv dobrých mravů a poctivého obchodního styku. Ujednání smluv řídicích se obchodním zákoníkem, které omezují či vylučují odpovědnost za škodu, tedy nadále mohou být prohlášena za neplatná, pokud budou soudem shledána v rozporu s těmito normativními principy. Judikaturou není doposud řešeno, kdy by se takový korektiv mohl uplatnit (někteří autoři[5] v tomto ohledu zmiňují například modifikaci odpovědnosti za škodu způsobenou na zdraví, nebo modifikaci souběžné deliktní odpovědnosti), s ohledem na liberální formulaci § 386 odst 1 ObchZ pak půjde nejspíše jen o případy úplného vyloučení odpovědnosti za škodu, a při výskytu dalších okolností, které takové vyloučení odpovědnosti za škodu budou činit neakceptovatelné.

Problematická i po diskutované novele pak zůstává možnost omezení odpovědnosti za škodu u smluv řídicích se obchodním zákoníkem, kde jednou ze stran je subjekt nepodnikatelský. „Nepodnikatelé“ nesou podle § 262 odst. 4 ObchZ v obchodních závazkových vztazích odpovědnost za škodu podle ustanovení občanského zákoníku. Občanský zákoník možnost limitace náhrady škody nepřipouští ani nevylučuje, obsahuje však obecný zákaz vzdání se práv do budoucna a je rovněž považován za přísnější a méně liberální než obchodní zákoník. Není tedy stále jasné, zda je možno omezit odpovědnost za škodu na straně nepodnikatele, který je stranou obchodní smlouvy. Stejně tak se podle ustanovení § 262 odst. 4 ObchZ pro takové obchodní smlouvy použijí ustanovení občanského zákoníku o spotřebitelských smlouvách, a to vždy- je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem. Ustanovení § 56 občanského zákoníku přitom pro spotřebitelské smlouvy obsahuje výslovný zákaz smluvních ujednání vylučujících nebo omezujících odpovědnost dodavatele za smrt či újmu na zdraví nebo práva spotřebitele při uplatnění odpovědnosti za škodu. Uvedená ustanovení bude nejspíše nutno aplikovat ve vztahu k možnosti omezit či vyloučit, v případě obchodních smluv s nepodnikatelským subjektem, odpovědnost za škodu na straně smluvní strany podnikatele, a to se závěrem, že nejspíše přípustné není.

Nejvyšší soud rovněž v nedávné době vydal několik rozhodnutí, podle kterých porušení povinností ze smlouvy uzavřené mezi dvěma osobami, může za určitých podmínek založit odpovědnost za škodu vůči třetí osobě, která účastníkem smlouvy není. Je nejasné, zda smluvní limitace odpovědnosti za škodu sjednaná mezi stranami smlouvy, z níž je povinnost porušena, bude (analogicky) aplikovatelná i pro odpovědnost strany porušující smlouvu vůči třetí osobě, která se ve smyslu judikatury Nejvyššího soudu bude kvalifikovat pro náhradu škody způsobené jí porušením smlouvy.

Přes výše diskutované přetrvávající teoretické nejasnosti je nutno závěrem zopakovat, že změna, kterou přineslo novelizované ustanovení § 386 odst. 1 ObchZ je pozitivní a vítaná a nesporně přispěje k vyšší právní jistotě a flexibilitě obchodních vztahů a jejich účastníků.

Situace po přijetí novely připravovaného občanského zákoníku (tedy od 1.1.2014) pak bude zřejmě bohužel opět komplikovanější. Tento občanský zákoník bude dopadat na smluvní vztahy obecně bez rozlišení smluv občanskoprávních nebo obchodních, shora zmíněná úprava v obchodním zákoníku tak po jeho přijetí přestane platit. Ustanovení § 2898 nového občanského zákoníku stanoví, že se **nepřihlíží k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje povinnost k náhradě újmy způsobené člověku na jeho přirozených právech, anebo způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti; nepřihlíží se ani k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje právo slabší strany na náhradu jakékoli újmy. V těchto případech se práva na náhradu nelze ani platně vzdát.** Nejasný bude zejména koncept „slabší smluvní strany“ a jeho aplikovatelnost ve vztazích mezi podnikateli. Vedle tohoto obecného ustanovení pak návrh občanského zákoníku počítá i s výslovnou úpravou omezení nebo vzdání se práva na náhradu škody pro některé konkrétní případy odpovědnosti (například nový institut vzdání se práva domáhat se škody vzniklé na pozemku, které je zapsatelné do veřejného rejstříku).

Jana Buršíková,
advokát

[Havel, Holásek & Partners s.r.o., advokátní kancelář](#)

Týn 1049/3
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 895 950
Fax: +420 224 895 980
e-mail: office@havelholasek.cz

-
- [1] Rozhodnutí Nejvyššího soudu spis zn. 25 Cdo 2855/2004
[2] Rozhodnutí Nejvyššího soudu spis zn. 32 Odo 235/2006
[3] Rozhodnutí Nejvyššího soudu spis zn. 32 Odo 739/2006
[4] Rozhodnutí Nejvyššího soudu spis zn. spis zn. 32 Odo 1651/2005
[5] Například viz úvahy v článku Několik dalších poznámek ke smluvní limitaci náhrady škody, Petr

Další články:

- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [AML a diskriminace v realitní praxi: chyby, které mohou vyjít draho](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Nová pravidla ICC pro rozhodčí řízení: Přehled klíčových změn účinných od 1. června 2026](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)